

ČESKÁ REPUBLIKA

Jeseníček

Časopis základní školy a mateřské školy Jesenice

VYSVĚDČENÍ

Rod. číslo:

II. pololetí

	II. pololetí
Číslo	
Dějepis	
Občanská výchova	
Rodinná výchova	
Zeměpis	
Matematika	
Přírodopis	
Fyzika	
Chemie	
Hudební výchova	
Výtvarná výchova	
Pracovní činnosti	
Tělesná výchova	

Číslo 11 - 2008/2009

Ročník 34

EXKURZE 3. A 4. TŘÍDY DO PLANETÁRIA

Se zpožděním, nicméně přesto dorazil do redakce Jeseníčku příspěvek, kterým jeho autorka **Pavla Petrániová** ze 3. třídy zavzpomínala na autobusový výlet třetáků a čtvrtáků do pražského Planetária. Její článek jsme navíc doplnili postřehy, které napsali žáci třetí třídy pod vedením paní učitelky Doležalové.

„Do Prahy jsme se vypravili ráno ve čtvrtek 8. ledna. Bylo krásné slunečné počasí a cesta rychle ubíhala. Na exkurzi do Planetária doprovázely třetí a čtvrtou třídu paní učitelky Šárka Břinková, Jana Doležalová a Miroslava Peterová.

V Praze jsme měli přes hodinu čas, ale ochotní zaměstnanci Planetária nás pustili dovnitř. Zdálo se, že čekání bude dlouhé, ale díky stále expozici jsme se po celou tu dobu opravdu nenudili. Ve foyeru Planetária je nainstalována stálá expozice věnovaná vesmíru a Zemi. Je vybavena řadou interaktivních exponátů a televizními monitory s aktuálními informacemi o astronomii a kosmonautice. Mohli jsme zde také vidět model lunárního modulu Apollo.

Konečně nastala chvíle, kdy jsme vešli do prostorného sálu Cosmorama, pohodlně se

usadili a zaposlouchali se do poutavého povídání, doprovázeného promítáním. Paní učitelky pro nás vybraly program, který vysvětluje učivo prvouky, například proč Měsíc mění svou podobu na obloze, proč se střídají roční období nebo jak to vypadá na ostatních planetách. Na všechny tyto otázky nám odpověděl naučný pořad **Obloha pro zvědavé děti**. Dozvěděli jsme se tak spoustu pozoruhodných informací o Slunci, Zemi, Měsíci a jeho fázích a ostatních planetách naší sluneční soustavy. Protože program trval 50 minut, spouště z nás se už zavíraly oči. Povídání ale bylo velice zajímavé a přínosné.

Když program skončil, mohli jsme si v obchůdku Planetária koupit upomínkové předměty. Já (Pavla Petrániová) jsem si koupila knížku o vesmíru. No a pak už jsme jeli zpátky domů. Vrátili jsme se ve 14.00 hodin a měli radost, že se nám výlet do Prahy vydařil.“

Něco málo o samotném Planetáriu:

Planetárium v Praze zahájilo pravidelnou činnost 20. listopadu 1960. V květnu 1991 byl po náročné komplexní rekonstrukci zprovozněn astronomický sál (nyní sál Cosmorama). Je to kruhová místnost o průměru 23,5 m pro 210 diváků. Kopule nad ní se klene do výšky 15 metrů a projekční plocha 843 m² je největší v České republice. Planetárium Praha je nejen jediné svého druhu u nás, ale patří i k největším na světě.

MATEMATICKÁ OLYMPIÁDA

Ve středu **21. ledna 2009** se v Rakovníku v Domě dětí a mládeže konalo okresní kolo matematické olympiády žáků 9. ročníku ZŠ.

Ráno jsme se (Martina Müllerová a pan učitel Koníř) sešli před školou a vyrazili autem vstříc olympiádě. Na místo jsme dorazili krátce před osmou hodinou, na kterou byl stanoven začátek soutěže. Zapsala jsem se, obdržela papír se

čtyřmi úlohami a začala počítat. Úlohy rozhodně nepatřily k jednoduchým. Při jejich řešení se člověk dost zapotil. Přestože se může zdát, že čtyři hodiny je dost dlouhá doba, nestačilo to k dosažení lepších výsledků. Domů jsme se vrátili poměrně vyčerpaní a hladoví.

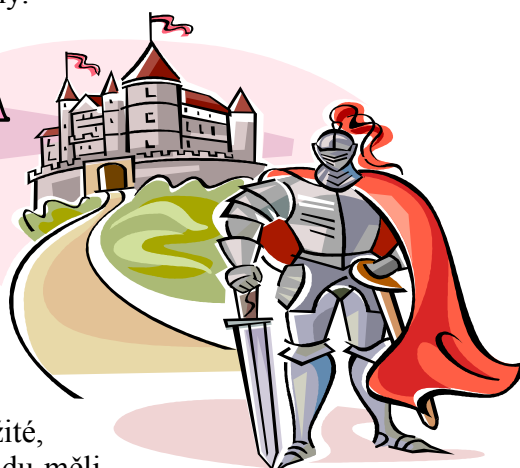
Napsala Martina Müllerová, IX.B

POZNÁMKA: Do vydání tohoto čísla Jeseníčku nebyly výsledky okresního kola MO Z9 ještě známy.

DĚJEPISNÁ OLYMPIÁDA

O šest dní později, v úterý **27. ledna 2009**, se opět v Domě dětí a mládeže Rakovník konalo okresní kolo dějepisné olympiády.

Tentokrát s námi (Martinou Müllerovou, Martinou Nistorovou a Alenou Korbelovou) cestovala paní učitelka Hružová. V DDM jsme dostaly zadání úkolů a pustily se do jejich vypracování. Otázky nebyly ani jednoduché ani složité, navíc jsme mohly používat atlasy. Na celou olympiádu měli všichni soutěžící vyhrazený čas 90 minut, což bohatě stačilo. V jedenáct hodin jsme se vrátili do Jesenice a na zbytek vyučování zasedly do školních lavic.

Napsala Martina Müllerová, IX.B

JMÉNO	BODY	MÍSTO	POZNÁMKY
Alena Korbelová	39	10.	➤ Maximální počet dosažitelných bodů byl 104. ➤ Olympiády se zúčastnilo 21 soutěžících. ➤ Vítězem okresního kola se stala T. Matějková ze III. ZŠ Rakovník s počtem 82 bodů.
Martina Nistorová	37	11.	
Martina Müllerová	35	12.	

TEST: JSI EMPATICKÝ ?

EMPATIE = schopnost člověka vcítit se do pocitů a motivů jednání druhého člověka.

Podle celostátního školního časopisu REDWAY, nulté číslo – 2008, str. 36

Nakolik se dokážeš vcítit do toho, co prožívají lidé v tvém okolí? Dokážeš pochopit jejich jednání? Ne každý je ochoten při posuzování druhých odložit vlastní hodnoty, předsudky a názory. Na otázky se snaž odpovědět podle pravdy, jinak ti sice vyjde lichotivé hodnocení, ale o své schopnosti empatie se nedozvíš nic.

1.- Jedeš s rodiči po dálnici a okolo vás se prožene auto. Jeho řidič předjíždí, kličkuje z pruhu do pruhu a ohrožuje ostatní. Co ti bleskne hlavou?

- a/ Další mladý frajírek, který zrovna dostal řidičák a teď se předvádí. **(2 body)**
- b/ Asi podnikatel, který už naprosto ztratil přehled o světě a myslí si, že když má drahé auto, může si dovolit všechno. **(3 body)**
- c/ Ten člověk spěchá, jako by šlo o život. Možná jede za svou umírající babičkou. **(1 bod)**

2.- V autobuse si proti tobě sedne malá holka. Po minutě jí začnou téct slzy. Co myslíš, že se jí stalo?

- a/ Ztratila se a ve zmatku nastoupila do autobusu, o kterém ani neví, kam jede. Bojí se a potřebuje pomoc. **(1 bod)**
- b/ Určitě brečí kvůli mně. Asi se jí nelíbí, jak se tvářím. **(3 body)**
- c/ Zapomněla vystoupit. Teď brečí, protože se bude muset jednu stanicí vracet. **(2 body)**

3.- Dnes ráno přišla učitelka do hodiny pozdě a při vyučování byla neobvykle nervózní. Jaký myslíš, že je důvod?

- a/ Asi zaspala, proto ta nervozita. Učitelka je ale také jenom člověk. **(2 body)**
- b/ Myslím, že už jí učení příliš vyčerpává. Nezvládá to. **(3 body)**
- c/ Zřejmě ji po vyučování čeká nějaká důležitá schůzka. Celý den na to myslí, a proto je tak nesoustředěná a nervózní. **(1 bod)**

4.- Tvůj kamarád už týden nepřišel ze školy a nebere ti telefon. Co s ním je?

- a/ Asi je na horách v zahraničí. Užívá si sních a na mě kašle. **(2 body)**
- b/ Třeba je nemocný a ztratil mobil. Teď se chudák doma potí a nemůže zavolat. **(1 bod)**
- c/ Telefon mi určitě nezvedá schválně, takže mě nezajímá, co s ním je. **(3 body)**

5.- Jistě znáš slavný obraz Mona Lisa, jehož autorem je Leonardo da Vinci. Co myslíš, že je příčinou tajemného úsměvu zobrazené ženy?

- a/ Myslím, že to byla zralá žena, vyrovnaná sama se sebou. Na obraze je ztvárněna, jak přemýšlí. **(1 bod)**
- b/ Vypadá to, jako by se samolibě usmívala. Je pyšná, že malíř zvětňuje zrovna ji. **(3 body)**
- c/ Snaží se tvářit moudře a vznešeně. Uvědomuje si, že taková už zůstane zachycena navždy. **(2 body)**

6.- Sediš v restauraci a host od vedlejšího stolu na tebe neustále kouká. Proč to asi dělá?

- a/ Připomínám mu známého, kterého už dlouho neviděl. **(1 bod)**
- b/ Asi mám brokolici mezi zuby nebo jsem se pobryndal. Podívám se. **(2 body)**
- c/ Je prostě nevychovaný, nemám jiné vysvětlení. **(3 body)**

7.- V Praze na Václavském náměstí u sochy sv. Václava stojí muž. Má v ruce růži a tváří se zdrceně. Co se mu stalo?

- a/ Čeká na svou slečnu, ale ta nějak nejde a nejde. (2 body)
- b/ Už tam byla a rozešla se s ním. Ani tu růži si nevzala. (1 bod)
- c/ Má domluvenou schůzku, ale spletl si datum. To jsem zvědavý, kdy mu to dojde. (3 body)

8.- Na autobusové zastávce rozdává mladá brigádnice letáky. Nikdo z přítomných je nechce. Jak myslíš, že jí je?

- a/ Asi to čekala dopředu, že letáky nikdo nebude chtít, takže není zklamaná. (2 body)
- b/ Je jí jedno, že si lidi ty letáky neberou. Ví, že nic nedělá špatně. (3 body)
- c/ Normálně si takové letáky taky nebere a teď je jí to líto. (1 bod)

9.- Prodavačka v obchodě je hrozně pomalá. U její pokladny je dlouhá fronta, ale ona nevypadá, že by si chtěla pospíšet. Co si o ní myslíš?

- a/ Možná je nemocná, ale zaměstnavatel jí nechtěl dát volno. (1 bod)
- b/ Že jí práce nebaví, neznamená, že může zdržovat zákazníky. (3 body)
- c/ Asi je v obchodě nová a ještě to neumí. (2 body)

10.- Půjčil jsi kamarádovi knížku a on ti ji vrátil celou špinavou a zohýbanou. Jak myslíš, že k tomu došlo?

- a/ Určitě ji nechal celý týden v tašce. Potom se mu válela doma, až na ni zapomněl. (3 body)
- b/ Ví, že má mladší sestru, která mu zřejmě knížku polila. Kámoš za to nemůže. (2 body)
- c/ Asi ho ta knížka tak zaujala, že u ní musel jíst a spát na ní. Hlavní je, že ho bavila. (1 bod)

VYHODNOCENÍ:

10 – 16 bodů: EMPATIK – EXPERT

Můžeš si gratulovat. Umění odložit své názory a pocity při hodnocení jiných lidí zvládáš skvěle. Pomáhá ti to udržovat dobré vztahy s okolím. Na druhou stranu – některé lidi může fakt, že do nich tak vidíš, spíš vyděsit. V tvé přítomnosti si připadají zranitelní. Také pozor na manipulaci – schopnost empatie je jejím mocným nástrojem. Ne všichni se však nechají ovlivnit a ne každý ti takový pokus odpustí.

17 – 24 bodů: EMPATIK – POKROČILÝ

Schopnost vcítit se do jiných ti rozhodně nechybí. Pocity druhých vnímáš spíše intuitivně a ne vždy je dovedeš přesně popsat slovy. I když se ti občas nějaké to nedorozumění přihodí, dá se říct, že jsi ohleduplný a každému rád pomůžeš. Jsi na dobré cestě k pochopení motivů jednání ostatních.

25 – 30 bodů: EMPATIK – AMATÉR

Než příště zase začneš někoho hodnotit přísným soudem, představ si na jeho místě sám sebe. To ti pomůže zhodnotit situaci objektivněji. Empatie může být vrozená, ale dá se i studovat a naučit. Takže nic není ztraceno! Navíc máš pochvalu za upřímnost v odpovědích – to také každý nedokáže.

JAMES WATT
[čti: džeimz wot]
19.1.1736 – 19.8.1819

Při pohledu do školních učebnic vypadá sdělení jednoduše: parní stroj vynalezl skotský mechanik James Watt v roce 1769 a tím odstartoval průmyslovou revoluci.

Ve skutečnosti to ale takhle jednoduché nebylo!

O síle páry a horkého vzduchu věděli už někteří antičtí učenci. Známa je například parní turbína starořeckého myslitele Héróna Alexandrijského (2. a 1. století před naším letopočtem). Ani samotní vynálezci si však tehdy nedokázali představit celou šíři praktického uplatnění.

Nové možnosti se otevřely až s příchodem renesance. Tepelnými stroji se v 15. století zabýval Leonardo da Vinci [čti: leonardo da vinči, 1452 – 1519]. Všeobecně se však má za to, že zůstal pouze u využití stoupavého pohybu teplého vzduchu, ale jeho nákres v kodexu Leicester svědčí o něčem jiném. Znázorňuje válec zahříváný ohněm, v němž se voda mění na páru. Píst pohybující se jejím tlakem ve válci zdvihá převodem přes kladku závaží. Jako by si chtěl Leonardo změřit sílu páry a možná tak získat výkonný motor, tolik chybějící příštím vynálezům.

V roce 1663 si nechal patentovat přístroj zvaný parní pumpa Edward Somerset [čti: edvrd samrsit, 1601 – 1667], druhý markýz z Worcesteru. K jeho vynálezům se řadí i parní fontány.

Další jméno, které nesmíme při hledání počátků parního stroje opomenout, náleží francouzskému vynálezci Denisi Papinovi [čti: deny(s) papen, 1647 – 1712]. Kolem roku 1690 používal páru k tomu, aby pohybovala pístem ve svislém válci. Z dobových zpráv vyplývá, že Papin zkoušel rovněž parní pohon lodí v Německu na řece Fuldě. Ironií osudu se však nezapsal do dějin jako vynálezce parníku, nýbrž jako autor tlakového hrnce s pojistným ventilem, nazývaného v českých domácnostech „papiňák“.

Na objevy Denise Papina navázal anglický inženýr Thomas Savery [čti: tomes sejveri, 1650 – 1715]. V roce 1698 si nechal patentovat parní stroj, který se používal k odčerpávání vody z uhelných dolů. Avšak i jeho stroj měl při praktickém využití řadu problémů. Později (1712) jej sice zdokonalil ve spolupráci s anglickým kovářem Thomasem Newcomenem [čti: tomes njúkamen, 1664 – 1729], nicméně účinnost zařízení zůstávala stále velmi nízká. Až se na scéně objevil James Watt...

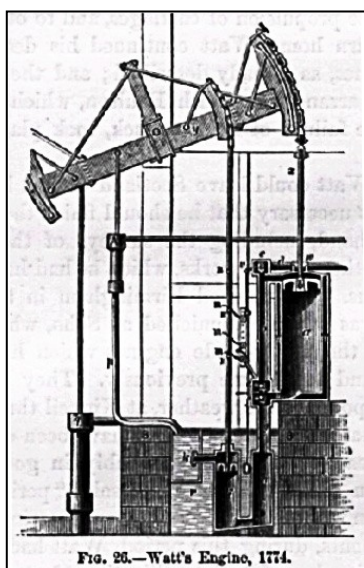

FIG. 26.—Watt's Engine, 1774.

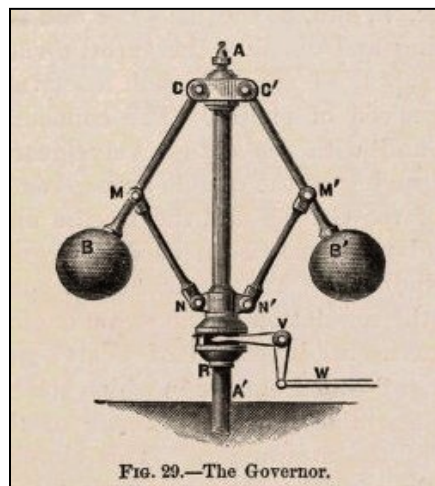
James Watt se narodil Agnes a Jamesovi Wattovým 19. ledna 1736 v přístavním městě Greenocku v jihozápadním Skotsku. Otec, obchodník a zchudlý majitel loďářské dílny, v něm viděl nástupce pro svůj podnik. Malý James však byl chlapec s chatrným zdravím, kterého pronásledovaly neustálé choroby. Nemohl chodit ani do školy, a tak ho v prvním období učila doma matka. Když v roce 1753 zemřela, musel mladík vážně řešit svoji budoucnost. Na doporučení známých odešel do učení, nejprve do Glasgowu, v roce 1755 do Londýna a poté opět do Glasgowu, kde ho na zdejší univerzitě přijali jako mechanika. Opravoval zde různé astronomické a optické přístroje a připravoval k pokusům a demonstracím fyzikální pomůcky. Záhy si získal pověst všeuměla.

V roce 1757 přivezli do univerzitní dílny rozbitý model Newcomenova parního stroje a požádali svého mechanika, aby ho opravil. Watt nic takového předtím neviděl, ale zařízení nakonec přece jen uvedl do chodu. Těžké a nevzhledné monstrum ovšem spotřebovávalo obrovské množství uhlí, než ho pára z kotle dokázala rozhýbat. Koncem roku 1763 byl proto univerzitou v Glasgowě požádán, aby model parního stroje Thomase Newcomena vylepšil. To se mu podařilo v roce 1765, kdy sestrojil oddělený kondenzátor (zkapalňovač) páry. V Newcomenově motoru totiž kondenzovala pára ochlazením pracovního válce, který se potom musel znovu ohřát. Watt si uvědomil, že by mohl udržet pracovní válec stále horký, když bude pára kondenzovat v odděleném, neustále chlazeném kondenzátoru. Dosáhl tak největšího přínosu v historii parního stroje. Na svůj model dostal v Londýně 5. ledna 1769 patent vedený pod číslem 913.

Watt ve svých experimentech s párou pokračoval a jeho zlepšovány přicházely rychle za sebou. Brzy přidal k parnímu stroji klikový mechanismus a setrvačnick, takže byl nyní schopný vykonávat i otáčivý pohyb (1781). Roku 1782 úplně zavrhl kondenzační fázi při pohybu pístu a vymyslel prvek, který přiváděl páru střídavě na jednu a druhou stranu válce. Touto originální myšlenkou se zrodil dvojčinný parní stroj, který dával dvojnásobný výkon. O něco později spatřil světlo světa i Wattův odstředivý regulátor, který dokázal udržovat předem nastavené otáčky.

James Watt rozhodně nepatřil mezi ty vynálezce, kteří nedokáží svůj talent prakticky uplatnit a nakonec zemřou v bídě a zapomnění. Už roku 1775 založil společně s podnikatelem Matthewem Boultonem [čti: metjú boultm] poblíž Birminghamu továrnu na výrobu parních strojů. V příštích 25 letech značka Boulton & Watt postupně uváděla na trh stále nové a dokonalejší motory a oba její představitelé zbohatli.

Když v roce 1800 zanikla platnost prvního Wattova patentu, odešel z továrny na odpočinek. Ani ve stáří však nezapomněl na ty, kteří mu pomohli a stáli při něm v těžkých chvílích. Část majetku věnoval glasgowské univerzitě a v rodném Greenocku zřídil na svůj náklad vědeckou knihovnu. Zemřel 19. srpna 1819 ve svém „Heathfield House“ v Handsworthu ve věku 83 let.

Jak z našeho článku vyplynulo, James Watt nebyl ve skutečnosti vynálezcem parního stroje. Provedl ale taková vylepšení, která umožnila jeho široké průmyslové využití. Za to je právem považován za jednoho z nejvýznamnějších průkopníků průmyslového věku. Byl mu udělen čestný doktorát na univerzitě v Glasgowě, stal se členem Královské společnosti v Londýně (1785) a rovněž členem francouzské Akademie věd v Paříži (1814). Na jeho počest byla po něm pojmenována hlavní jednotka výkonu **WATT [W]**.

KROUŽEK ODBÍJENÉ

Scházíme se v tělocvičně základní školy pravidelně každou sobotu od 15³⁰ do 17⁰⁰ hodin. Na začátku tréninku si vždy na rozehrání zahrajeme basketbal a potom se už věnujeme pouze volejbalu. Nejdříve si zkusíme údery o zeď, potom ve dvojicích a nakonec si natáhneme síť a trénujeme podání, smeče a nebo tzv. "rychlíky". Potom už jen hrajeme volejbal a vymýšlíme různé taktiky. Soutěží se zatím bohužel nezúčastňujeme, protože nemáme dostatečný počet hráčů. Kroužek odbíjené vede pan Zdeněk Hornof.

Napsala Marina Nistorová, IX.A

ČTENÁŘSKÁ SOUTĚŽ JESENÍČKU

ŘEŠENÍ HÁDANEK Z ČÍSLA 10/2008-2009:

1.- DETEKTIVNÍ PŘÍBĚH

Inspektor měl na mysli zpěváka. Letcovo alibi bylo přece možné na letišti ověřit. Jistě by nepoužil tak lehce dokazatelnou lež. Hukot letadla, o kterém hovořila sousedka, dokazuje, že zpěvák nemohl zpívat ten večer živě, ale že šlo o zvukovou nahrávku, pořízenou v době, kdy letadla létala.

2.- OSMISMĚRKA

Strnad obecný.

3.- ŠKOLNÍ KVÍZ

- 1b – 1966
- 2a – Základní škola a mateřská škola Jesenice
- 3c – Karel Hladík
- 4c – Valešová (Lenka), Hružová (Petra), Doležalová (Jana)
- 5c – Danuše
- 6b – 55
- 7a – 11 tříd
- 8c – 34 let

4.- OBRAZKOVÉ PÍSMO

Jeseníček je tu pro vás.

SOUTĚŽNÍ KUPON

JMÉNO	
TŘÍDA	

1

DETEKTIVNÍ PŘÍBĚH: POZORNÁ SOUSEDKA

Byla to slepá ulice, uzavřená zdí továrny. Dům číslo 7, kam inspektor Perner směřoval, byl v této ulici poslední. U vratků domu číslo 6 už očekávala inspektora starší žena.

„To já jsem vám telefonovala,“ vítala ho. Viděla jsem z okna, jak můj soused doktor Prášek leží ve své ordinaci na podlaze. Muselo se mu něco stát.“

Na klice dveří lékařova domu visela cedulka s nápisem JSEM V NEMOCNICI. Dveře však zamčené nebyly. Z předsíně vešel inspektor do ordinace a zjistil, že doktor Prášek byl z bezprostřední blízkosti zastřelen. Zbraň se ovšem nenašla.

„Ještě ve 14 hodin jsem s ním mluvila,“ vypovídala sousedka. „Pracovala jsem na zahrádce, když pan doktor otevřel okno ordinace. Poradil mi, jaký mám použít postřík proti mšicím. Za celé dopoledne určitě nevyšel z domu.“

„Navštívil ho někdo v této době?“ ptal se inspektor.

„Viděla jsem tři lidi. Každý, kdo chce pana doktora navštívit, musí projít kolem mého plotu. Ve 14.30 byl u něho lékárník Mastička, ale zdržel se v ordinaci nanejvýš deset minut. V 15.00 hodin k němu zašla paní Potočná, určitě zase pro nějakou radu. A nakonec ho v 15.45 navštívil pan Bell. Když pan Bell odešel, chtěla jsem se pana doktora ještě na něco zeptat. Postavila jsem se na zídku plotu, abych se podívala oknem do ordinace, a spatřila jsem ho ležet na podlaze. Hned nato jsem vám zatelefonovala.“

„Jak můžete znát tak přesně časy doktorových návštěv?“ divil se inspektor Perner.

„To je prosté. Lékárník Mastička šel kolem mého plotu, právě když rádio v ordinaci pana doktora hlásilo přesný čas 14.30. Chvilí poté, co přišla paní Potočná, se ozvala tovární siréna. Ta houká přesně v 15.00 hodin. No, a když pak odcházel pan Bell, ptal se mě, kolik je hodin. Zjistila jsem, že je 15.45.“

„Nic dalšího důležitého jste nezapomněla?“

„Ne, ale myslím si, že jeden z těch tří doktorů Práška zavraždil!“

„Máte pravdu. A já už s velkou pravděpodobností tuším kdo,“ překvapil sousedku inspektor.

Koho inspektor Perner nejvíce podezřívá?

/Podle knížky *Záhady pro detektivy začátečníky*
od Luďka Brožky/